

ГЕОРГИ СТАЙКОВ БОЯДЖИЕВ (ЦОЛОВ)

(историята е споделена от Стефан Саранеделчев, внук на Георги Стайков, и е публикувана в книгата “Хроника на част от Стайковския род”)

По официални данни той е роден на 15.02.1874 г. в с. Осиковица, но по устно сведение на моята майка (негова най-малка дъщеря), годината му на раждане е 1872 г. Когато през лятото на 1959 г. гостувах в Осиковица той ми каза, че е на 87 години. Това потвърждаваха намиращите се по това време в Осиковица негови дъщери и мои лели Дица и Неда. Не ми е известно на какво се дължи тази разлика в данните, но това не ме изненадва, защото когато проучвах родословията на баща ми в Казанлък установявах подобни разминавания в рождените дати и на други мои предци, раждани по време на османското владичество. При раждането, а и през първите няколко десетилетия от живота му е с фамилно име ЦОЛОВ - по името на неговия дядо. Постепенно, от началото на XX в. започва да използва фамилно име – БОЯДЖИЕВ, което окончателно се утвърждава и използва от него, съпругата му и децата им през 20-те години на XX в.

По повод на това ми се иска по-долу да цитирам двама наши езиковеди, които имат изследвания за произхода на българските имена. Така, според проф. Любомир Андрейчин (*„Из историята на нашето езиково строителство“*, изд.1977 г.) фамилните имена в българския език възникват през XIXв. и „като явление те може да бъдат причислени към по-широкото понятие презиме, т. е. допълнително име, което се прибавя към личното име за по-голяма точност на именуването. Преди появата на фамилните имена в нашата действителност са били употребявани като презимена следните категории форми: а. притежателно прилагателно; б. прякор свързан с някаква особеност или проява на лицето; в. название на професии; Преди възникване на фамилните имена, презимената са имали личен (неофициален) характер. С развитието на културния и стопански живот някои от презимената започват да получават официален и постоянен характер, който довежда скоро и до предаването им от баща на деца.“

Друг известен наш езиковед – проф. Стефан Илчев(*„Речник на личните и фамилни имена у българите“ - София, 2012*) посочва, че слаба страна на българските имена е честото повторение на едни и същи имена: Иванов, Петров, Георгиев, Димитров и т. н., както и съчетанието на тези имена като например Иван Петров, Иван Георгиев, и пр. Според Илчев такива обикновени имена мъчно се запомнят и по-мъчно се свързват с представата за дадено лице. В същото време този автор подчертава, че задължително въведената триименна система в паспортите и другите официални документи частично разрешава този недостатък. Малко по-нататък, при отразяване биографичните данни за дядо ми Георги, ще направя обяснение как се стига до промяна на фамилното му име, което после се предава на децата и внуците му по мъжка линия. Но, за да стигна до това, нека да следвам хронологията на неговия живот.

Георги Стайков Цолов учи и завършва начално и прогимназиално образование в осиковското училище. Помага на родителите си в земеделската работа, но успоредно с това се стреми да усвои някои занаяти, които ще му осигурят целогодишни доходи. Първият занаят, който има право да упражнява официално е шивач на панталони. Това е видно от протокол от ноември 1892 г. на Тетевенския околийски финансов агент и Ябланския общински кмет за определяне данък по занаятите на Георги Стайков Цолов от с. Осиковица, който упражнява занаята шивач – панталонджия в с. Ябланица. Като такъв работи няколко години, но има желание да усъвършенства уменията си. Поради това, както е видно от писма разменени с негови приятели и с баща му, постъпва на 01.04.1896 г. в създаденото в Плевен Първо кройческо училище с директор – ръководител Г. Друмев. Условие за обучение там е курсистите да имат начално образование и поне 3-4 години непрекъсната практика като шивач. Учебният процес е разделен на 4 отделения с оглед усвояване кройчеството на различни дрехи. Курсът трае 7 седмици, а след това има практически курс, който трае, колкото ученикът желае, но без да му се плаща. Георги се обучава там до есента на 1897 г., като практикува при кройча – кафтанджия в Плевен Георги Чуларов. След това, до 1898 г. продължава да работи в Ябланица, а от началото на XX в. се установява да работи като кафтанджия в Осиковица. Едновременно с упражняване на кафтанджийство Георги помага на баща си в боядисване на дрехи и тъкани, както и търговия на бои – занаяти, които Стайко Цолов практикува през последното десетилетие на XIX век и началото на XX век. Георги добива право самостоятелно да упражнява текстилно бояджийство и от 01.01.1912 г. започва трайно да упражнява този занаят в Осиковица. Това е видно от карта за регистрация на занаятчийска работилница подадена на 30.06.1934 г. до Осиковско общинско управление. С нея Георги регистрира, че при него като майстор и собственик на фирмата работи един калфа. Отразил е, че е член на Осиковското общозанаятчийско сдружение. Професията „текстилно бояджийство“, която баща му практикува близо 20 години, а самият Георги над 35 години е основанието той да започне да употребява ново фамилно име – БОЯДЖИЕВ. Както писах и по-горе, то не се налага незабавно, а постепенно през първата четвърт на XX в. За това свидетелстват многобройните писма и документи, където по едно и също време употребява, както фамилно име Цолов, така и Бояджиев. Същото е и с децата му, които по едно и също време някъде употребяват трето име Стайков(а), а на друго място - Бояджиев(а). Струва ми се, че едно от основанията на Георги окончателно да си смени фамилията е да се разграничи от фамилията на брат си Цоло, който със своите непрестанни имотни и финансови претенции упражнява не само материален, но и морален тормоз върху семейството.

От съхранените писма изпратени до него от приятели може да се направи извод, че още от младежките си години Георги Ст. Цолов (Бояджиев) се интересува от много неща: от стопанския, културния, религиозния и политическия живот не само в Осиковица, а и в Ботевградска околия, и в цялата страна. От писмо с дата 01.02.1896 г. изпратено до него от приятел – семинарист в Самоков е видно, че Георги е написал песен (вероятно стихотворение) и проучва възможностите да осъществи свое желание да го отпечата на картичка. Не съм открил нито това стихотворение, нито данни дали е отпечатано. В саморъчно направен от него бележник е преписвал с красив, калиграфски почерк стихотворения от известни български автори. От писмата, които получава от приятели през последното десетилетие на XIXв., както и от

кореспонденцията със семейството си по време на войните 1912-13 г. и 1915-18 г., може да се направи извод, че проявява привързаност към българското православие.

Като силно религиозен човек е останал и в моите спомени. През първата половина на 50-те години на ХХ в. няколко пъти идва на гости в Казанлък. Не ми е известно по какви причини, но при тези гостувания, той предпочиташе да пребивава и ношува при нашето семейство, на най-малката си дъщеря, а не при семейството на най-големия си (и най-обичан) син – Стайко, въпреки че ние тогава живеехме в една стая с площ около 12 кв.м. Не съм чул някой от близките ми да коментира това, но аз сега, от дистанция на времето, си обяснявам този факт, защото дядо Георги всяка сутрин ставаше рано и отиваше на църковна служба, като редуваше петте казанлъшки православни храма. Вероятно е разбирал, че тази негова религиозност няма да се нрави на сина му Стайко, който по онова време беше силно политизиран и поради това атеистично настроен. Може би е разбирал, че тази религиозност би навредила по някакъв начин в службата на сина - офицер във военен завод. В онези години ми правеше впечатление, че дядо Георги бе научил точно наименованията на казанлъшките храмове : „Св. Успение Богородично“, „Св. Йоан Предтеча“ и пр., нещо което малко казанлъчани знаеха, защото за тях те бяха „Калпакчийската черква“, „Къренската черква“ и пр. Знаеше и имената на мнозина казанлъшки свещеници. Всички деца на дядо ми Георги са споделяли, че той от ранна възраст е получавал и четял вестници, като от 1902 г. става редовен читател на в. „Земеделско знаме“, орган на Българския земеделски народен съюз (БЗНС). Вероятно запознал се с идеите и целите на тази истински народна и автентично българска (а не повлияна от идеи привнесени от чужбина) партия той решава през 1908 г. да учреди в Осиковица нейна организация, става ѝ председател, а първия му братовчед Тодор Нешов – секретар. Всред учредителите и член на организацията до смъртта си е и баща му – дядо Стайко Цолов.

Ето какво ми писа за тези неща вуйчо ми Кирил Бояджиов (по-малкия син на Георги Ст. Бояджиов – Цолов) в писмо изпратено в края на 70-те години на миналия ХХ в.: *„Стефко, Имам малка възможност сега да я използвам и ти опиша нещо за дядо ти Георги – по-лесно е, знам го: Основатели на зем. дружба са дядо ти Георги и братовчед му Т. Нешов. Впоследствие Тодор се отстрани и аз не помня да е взимал участие не само в работата на зем. дружба, но и в политиката въобще. Имаше снимка на дядо ти Георги, войник, седнал на стол, разгърнал в. „Зем. знаме“. Вероятно майка ти я помни. Имаше някои работи в моя сандък от стари работи и за зем. дружба. Предадох ги на един по произход осиковчанин – земеделец. (Марин Владов Робовешки – б. а. СтС). Между тях кочан от 1915 г. за платен чл. внос. Пръв вписан дядо ти Георги, а трети дядо Стайко. За него дядо ти Георги казваше, че държал много за Зем. н. съюз. След войната дядо ти Георги се държеше за партийните работи прекалено упорито, дори забравяйки нуждите на семейството си. Една кофа кукуруз (15 кг.) струваше 100лв., а той стана старши стражар (1920-22 г. –б.а. Ст. С) със заплата 600лв. Напусна службата, но партията (дружбата) му поглъщаше всичкото време. Събранията ставаха у дома. Земеделците в село го уважаваха. В бюлетините беше обикновено пръв, но в село обикновено земеделците не бяха най-силните“.*

Осиковската земеделска дружба с председател Георги Ст. Бояджиов (Цолов) развива активна дейност и в близките по-големи селища. Например става инициатор за

учредяване на земеделска дружба в гр. Етрополе. През 1911 г. Георги Бояджиев (Цолов) е сред учредителите на първата осиковска кооперация – Потребително спестовно заемно дружество „Круша“. По-късно, по време на първото правителство на Ал. Стамболийски, Георги Ст. Бояджиев (Цолов) става инициатор да се учреди на 14.12.1919 г. втора осиковска кооперация – Кооперативно потребителско и производително дружество „Съгласие“. Пишещият книгата разполага с един от оригиналните екземпляри от устава на тази кооперация утвърден от Осиковското селско общинско управление. Уставът е с подписите на 25 учредители и първи от тях е на Георги Ст. Бояджиев. Съществен период от живота на Георги Стайков Бояджиев (Цолов) е участието в трите войни през второто десетилетие на ХХ в. – Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война, когато е войник в редиците на пионерна дружина към армейски инженерен полк при Първа армия. През годините на войните поддържа усилена кореспонденция със съпругата си, с децата си Стайко, Димитра, малко по-рядко с Неда (защото е малка), както и с баща си Стайко Цолов (до смъртта му). Учудващо е как е запазил всички тези много десетки писма по време на военните години, върнал се е с тях в Осиковица, за да бъдат запазени десетилетия след това. Основна част от всяко писмо изпращано от близките до Георги е осведомяването за здравето им, за извършваните работи по семейните ниви, по отглеждане на животните, за някои случки в селото, както и препоръки Георги да се грижи за своето здраве и безопасност. От своя страна, той в своите писма ги успокоява за своето състояние, интересува се как са те, дава съвети във връзка с поддържане на домашното стопанство. По-долу, както и в други части на книгата, публикувам отделни откъси на малка част от писмата.

В началото на Балканската война (1912 г.-1913 г.) е започнал да си води дневник, но написаното е с молив, много избледняло от времето (все пак, това са 110 години), поради което по-долу ще публикувам само някои негови части: *„На 17 септември се обяви мобилизацията, на 5 октомври отидох войник, а ние тръгнахме на път от София на 9 октомври и преминахме гари, както следва: София, Казичене, Новоселци, Вакарел, Ихтиман, Костенец–баня, Сестримо, Белово, Саранбей, Татар Пазарджик, Кричим, Пловдив, Борисовград, Симеоново, Раковски, Търново сеймен, Карабунар, Раднево, Нова Загора, Кермен и на 12 октомври слязохме през нощта в Ямбол и също на 12-ти сутринта тръгнахме по шосето Ямбол–Казълагач. Пристигнахме на 12-ти вечерта на чифлика Пандакли, гдето срещнахме първите ранени войници от 1-ви и 6-ти пеши полкове в боя при С.....(?) На 13-ти вечерта на бивак при Казълагач. На 14-ти минахме селата Хамбарли,(?), Българско, но пътя беше много развален и го поправихме и шосе няма. Вечерта бяхме на бивак в селото Еврали (?) и на 15-ти минахме....., бяхме на бивак. На 16-ти тръгнахме и минахме турското село Ходжакьой и границата в турска територия с. Вайсал (?) с българе и турци. Турците бяха избягали. Там бяхме на 16 вечерта на бивак до българските гробища. На 17 стигнахме турското село Сюлейман.....(?). Турците бяха избягали и селото пусто. Земахме овес и ечемик за воловете. И жито имаше, чудесни храни. Български къщи имаше само една – една баба и дядо. Село Татарлар, българско. Погребан беше там капитан, паднал в боя при Силаолу(?). Село Силаолу, българско и турско, станал е там голям бой, избити са 60 българи и 95 турци там. Били изгорени много здания и плевни заедно с добитъка. Така много войници от 1-ви и 6-ти пеши полкове бяха ранени при чифлика на един паша. Бяхме на бивак вечерта в същия чифлик. На 17-ти там се прах през нощта. На 18-ти стигнахме гръцко с.*

Гердали пашаери (?), турско село. Беше запалено. Земахме овес и ечемик за воловете. Намерихме турчин убит, разкъсан от псетата. В Енидже пристигнахме на 18-ти вечерта... Турците заминали и бягали гологлави. На 19-ти сутринта пристигнахме в с. Кавакли – българско и гръцко. В с. Еникьой пристигнахме на 19-ти вечерта и до 24-ти седяхме там. Одихме в селото та търсихме храна. На 24-ти по обяд тръгнахме за с. Комбуларе, гръцко и бяхме на бивак вечерта. На 25-ти тръгнахме за с. Айвали – гръцко село. Турците бяха запалили много къщи и плевни, изгорени заедно с добитъка. Голям гроб. 25-ти вечерта пристигнахме в Люлебургас. Там боят е траел 3 дена, докато превземат града. Имаше цели вериги турци, паднали из лозята, както стреляли, тъй ги намушкали на нож.... На 27-ми заминахме за с. Каристрал(?), турско село. Турците бяха избягали. Джамииите и викалата ... от нашата артилерия.... Тук бяхме на бивак. 29-ти октомври тръгнахме за с. Дервишкьой, турско ново село. Голям берекет кукуруз и много хубаво... Бяхме на бивак вечерта и на ... пристигнахме в... разрушено от турците. Там е ставал малко бой и е траял 2 часа. На 30-ти в с. Чокурчетел (?), българи там е държал Али бей и го давал на българи, та да го работят. На 31-ви бяхме в с. Армане (?) българско село.... Хубава носия у тях. В с. Кортало....(?) стигнахме на 2 ноември вечерта и то бе българско... В село.... имаше много грозде, се бяло, хубаво... На 8 ноември минахме в село.... и минахме на неканен бой.... с. Гюджук сеймен (?), българско, хората работили на Уфат бей имота, а те нямат имот. Село Камлия българи на Уфат бей. Там кула, хубава. На 8-ми вечерта преминахме в с. Фенер и там квартирувахме. На 9-ти ноември заминахме в с. Кьорькою (?) и на сутринта газихме(?) пристигналиите войници. Село Къць-кио(?) гръцко село, много кал и войска българска там. Село. Албасан (?), гръцко село. Кал и българска войска. 10 ноември в село... Там бе щаба на армията и видях Васил Донов –Даскала и Димитър Цонков и бяхме там на бивак и се видяхме с много наши осиковчани. От там ходихме в Чаталджа за плява, силна кал, Там беше много лошо....” Тук дневникът прекъсва. Вероятно обстановката не е позволявала да го води.

За Коледни заговезни (5 ноември) 1912 г. Георги пише писмо до съпругата си и до децата си Стайко и Димитра, в което има и следното изречение: „Азе се намирам между две морета – Мраморно и Черно море, край Цариград и се надявам скоро да се върнем“.

Интересно е писмо изпратено на 03.01.1913 г. от Стайко Цолов до сина му Георги, в което наред с обичайното осведомяване на здравето на хората въкъщи, за извършената работа в домашното стопанство, анализира постигнато примирие между България и Турция. „Любезний синко Георги... Примирието май изтича. Турчина не дава нищо. Неговите делегати дето бяха в Лондон повикаха да ги върнат без да се склучи мир.. Има дума, че нашият цар Фердинанд и турския султан се срещнали и разговаряли при Чаталджа, но какво не се знае. Тук се говори, че Едирне (Одрин –б.а.СтС) да се предаде, но не е вярно, че нямали сол и газ, но дано стане мир, че е много лошо за война - ще погинете.....Ваш отец Стайко Цолов“.

За младите читатели, които все още не са запознати с историята на Балканската война искам да поясня, че след като българската войска победоносно настъпва и завладява по-голямата част от европейската част на Османската империя и стига почти на 40 км. от Цариград, край Чаталджа, турците с посредничеството на великите сили предлагат

примирие, прието от българите на 20.11.1912 г. и започват преговори за мир в Лондон. Това обаче се оказва умел трик на турците с цел да възстановят своите сили, превозят нови войски от азиатската част, укрепят позициите си край Чаталджа и атакуват в Галиполския полуостров с цел да ударят българската войска в гръб. След това, на 16.01.1913 г. прекъсват преговорите в Лондон и започват нови бойни действия. Въпреки това, българите успяват да удържат турските атаки, особено край Булаир и Шаркьой, в Галиполския полуостров, а през март 1913 г. превземат Одрин и отново атакуват позициите при Чаталджа.

На 05.01.1913 г. баща му отново пише: *„Георги, ида да Ви кажа, че всички домашни сме в добро здраве. Недей се грижи за нашето, а за твоего. Тук е снег и студ, но ния си дърва и храна имаме доста. Тук храните са поевтини от есенеска. В последното Ви писмо ния разбираме, че си заболял, а медицина няма. От това ния оставаме загрижени..... Непременно искай медицинска помощ от началството си, да ти даде разрешение и препрати, където трябва, защото 6-членното ти семейство ще се увери в подигравките на началството с простата класа...“*

На 14.03.1913 г. до Георги изпраща писмо жена му, което започва със следните думи: *„Милий ми Георги, здравей. Не грижи се Георги за нас. Ние си имаме всичко и здрави сме всички. Бог е милостив и ще даде здраве и на тебе Гоце, па има дума, че ще има скоро мир, та ще си дойдеш... Ще си седиш дома при децата. Сега доим 2 крави, ще си готвим каквото ти душа сака, па ще отидеш Гоце на баня. Ще се Георги поправиш и ще живеем ние с тебе от сега добрия живот. И сега пари не жали, купувай си каквото видиш, че ти е най-приятно за живота. Гоце стопли ли се там, че тука е много топло откак е влезла баба Марта.. По двора е сухо. Еленка ходи по целия двор та гони кокошките. Тя ми е голяма разговорка.....“* Еленка е най-малкото им дете към този момент – родена е на 04.03.1912 г. По-нататък пише: *„Георги, снощи си дойде Семко – даскала и ние излязохме синца та го посрещнахме. Той ни са похвали, че Одрин се предал, но ние не повярвахме. Но отзарана като удари камбаната синца повярвахме и в 12ч. одихме в черквата та правихме молебен и дано стане по-скоро мир да си дойдеш при децата Гоце.“*

В писмо от април 1913 г. Георги пише на съпругата си, която той назоваваше „Иванка“. Какви са причините за това, ще разясня по-късно, когато пиша за нейния живот. Ето част от това писмо: *„Мила ми Иванке, днес ти пиша последно от нашето село Сеч, където прекарахме най-тежкото време, което ще ми остане за спомен докато съм жив. Иванке, тази сутрин в 4ч. заминаваме от с. Сеч за гара Чорлу, но пеш ли ще ходим не зная и къде ще отидем също не знам...“* На 15 май 1913 г. Георги пише: *„Мила ми Иванке, азе съм добре и се надаме всеки ден за новината, която я чакаме от 8 месеца насам.... Сега се радваме тука на Цариградския вилает, в който прекарахме зимата много добре. Сега се наслаждаваме на природата в Цариградския вилает, който ще оставим пак на турчина, но за малко време, когато пак ще гледаме да си го вземем. Тука всичко е весело..... Има един градинар, който сега разсажда всичко: лук, краставици, тикви и други работи..... Поздрави тато, сестрата Пена, децата Стайко, Димитра, Неда, Кирил и Еленка, дядо Крачун и баба Крачуница. Приеми и ти сърдечния ми поздрав- Георги.“*

Няма да продължавам с цитати от писма по времето на Междусъюзническата война, която е твърде кратка – започнала на 16.06.1913 г. по вина на цар Фердинанд, правителството на Стоян Данев и главнокомандващия българската армия ген. Савов и приключила с първата национална катастрофа след месец. Върнал се от тези войни, след около две години, през септември 1915 г. Георги отново е мобилизиран. Този път за много по-дълго – за три години по фронтовете на Първата световна война. Как е посрещнал известието за новата мобилизация може да се прочете спомена на дъщеря му Неда, отразен в раздела за нейната биография. По време на Първата световна война също са разменени много писма между Георги и членовете на семейството му. В писмо от 10.04.1916 г. пише на дъщеря си Димитра: *„Мила ми Димитро, Христос Воскресе! За много години! Азе сине съм много добре и моля Бога за вашето драгоценно здраве. Чукайте се всички с червените яйца за здраве на всички. Поздрави на всички домашни от татко ти Георги“*.

В следващото писмо от 07.05.1916 г. след като дава на съпругата съвети относно стопанисване на семейните ниви и овощни градини добавя: *„Иванке, азе ми е много драго, дето ми пишеш за децата, но ако се бият и карат и не те слушат, също не слушат дедо си да му носят дърва и вода или каквото нареди, то ми пиши та да им пиша азе някакво писмо. Кажу им, че искам да играят, да пеят, да се веселят и слушат. Тогава и на мене ще ми е драго и весело. Иначе не. Иванке приеми поздрави от мен. Поздрави и тато. Писма не ми изпрацайте до получаване второ писмо от мен“*

По-късно, през есента на 1916 г., когато Георги Ст. Бояджиев (Цолов) е на Добруджанския фронт има няколко интересни писма изпратени от съпругата Владка и дъщерята Димитра. В писмо от 26.11.1916 г. Владка след обичайното осведомяване за здравето на членове на семейството, за състоянието на нивите, животните, как са подсигурени с храна и дърва за зимата пише: *„А румънец, до гдето стигнете жив да не оставате, да направите и техните жени и деца да плачат, както плакахме ния през 1913 г. Кокоска жива да не оставате, ако намерите и говеда и свине също, че тия много нещо изядоха в България, но Бог е милостив да си отвърнете на тези варвари“*

Зовът на Владка за отмъщение идва, защото през юни 1913 г., по време на Междусъюзническата война, когато всички български войски са на западния и южния фронт срещу Сърбия и Гърция, румънците изненадващо нападат в гръб България и без да имат срещу себе си дори един български войник стигат чак до с. Враждебна край София. При това настъпление, огромна по численост румънска военна част се разполага в Осиковица. Стефан Иванов на стр.144-145 г. от книгата си за Осиковица описва огромните изстъпления на румънците над беззащитното население и цитира свидетели: *„Войниците го удариха на грабеж и обири. Всички храни, жито, царевица, брашно, домашни птици и животни бяха иззети без пари и изконсумирани от войниците. Наличният фураж пък бе иззет за конете. Специална команда с железни шишове претърсваше дворове, бунцища и градини и много от скритите в земята съдове и хранителни припаси бяха намерени и иззети. На много места бяха нападени отделни жени без подбор на възрастта и изнасилвани. Всички полски култури край селото бяха унищожени от румънските войници и конете им. Войниците ядяха всичко, каквото им попадне, особено плодове макар и зелени и то*

заедно с костилките. Не съм видял, но ми разправяха, че ядели орехите с обелките. Особени поразии извършиха румънските войници в училището и читалището. Беше изкаран и разхвърлян целия архивен и книжен фонд и много от него унищожен. Това продължи месец и половина...“

Накрая писмото на Владка от 26.11.1916 г. завършва: *„Поздрави от всички в къщи и най-много от Кирил. Догдето съм писала и той, се край мен е стоял и казва – и от мене да пишеш на татко, че аз уча и като науча буквите ще му напиша и азе писмо от мене.“* Пояснявам, че синът Кирил е роден през 1909 г. и по това време е бил ученик в началото на първо отделение.

На 26.11.1916 г. писмо до Георги изпраща и дъщеря му Димитра, в което също има думи за враговете, срещу които той воюва: *„...Татко, ти за назе да не се грижиш. Ти си гледай тамо работата и гледайте та сметете тези пусти мамалигари дано се довършат, дано името им се довърши...“*. Писмото накрая завършва с осведомяване на най-малкия член на семейството – родената на 09.01.1915 г. дъщеричка Параскева (Пенка): *„...Татко, Пенка ни се учи да приказва. Каквото речеш и тя се мъчи да го рече. Като дойде баба и реши да се тръгне и Пенка върви та вика „Богу бабо даве.“ И така с нея се забавляваме...“*

По време на Първата световна война и преди всичко през 1917-18 г. Георги поддържа редовно кореспонденция не само с по-големите си деца Стайко и Димитра (Дица), но и вече с поотрасналото си трето дете – Неда. На 11.02.2017 г. пише лично на нея писмо: *„Мила ми Неке, здравей. Неке, ида с настоящето си писъмце, с което ви желая добро здраве на всички у дома. Неке, писмото ти от 02.01. получих на 02.02. и му разбрах съдържанието. Неке, слушайте сине, дядо си Стайко, майка си, байко си и тогаз ще ми е драго и на мен. Неке, поздрави Кито, Еленка и Пенка, деда си Крачун и баба си Крачуница. Твой татко: Георги.“*

На 24.06.1917 г. Владка пише на съпруга си: *„Мили ми Георги здравей, Снощи ти получихме картичката от 15.04 и сме ти крайно благодарни, но аз не съм мислила в живота си, че за тебе няма да има отпуски. Ния всички сме добре със здравето. С Димитра копаем кукуруза и е останало още за два дни да копаем, ама е много долен нашия и нивите са долни. Ливадите и тяхната трева е слаба и ако не си дойдеш ти да я събереш, ами да изгори като лани, тя си е зле. Миналата година имаше готово сено и пак не стигна, а сега е изметено, та за добитъка и за нас кукуруз ще има до Петровден и не знам какво ще правим. Тук се продава 6 гроша кило, а от друго село не дават да се докарва. Комитет има и щели уж да се грижат, за който няма, ама тия докарваха веднъж жито и си го разделиха по между си. Кога се научих азе и попитах, то бе свършило. Кметът дава на едни, а за назе няма жито... Ако нямаш отпуски аз не знам накъде да се обърна и на какво да се зарадвам.... Вчера Стайко и дедо му Крачун окосиха градината при реката.... Георги моли се за отпуски сега. Аз писах и на командира... Приеми поздрави от сички ни в къщи и от мене твоя съпруга Ивана.“*

От други писма не се разбира дали Георги е бил пуснат в отпуск, но вероятно това е станало в началото на юли 1917 г., защото следващото им, седмо по ред дете – Бонка е родено на 10.04.1918 г. По-важното е, че през есента на следващата 1918 г., войната

приключва и той се прибира окончателно жив и здрав. Както писах и по-горе, през следващите пет години, като председател на местната организация (дружба) на БЗНС взима дейно участие в обществения и политически живот на Осиковица.

По-долу искам накратко да опиша политическата обстановка в страната през този петгодишен период. България излиза от Първата световна война икономически разорена, победена, но не на бойното поле, а от некадърността на няколко български правителства и на цар Фердинанд. В предградието Ньой на Париж през 1919 г. започват уж „преговори“ за сключване на мирен договор. Претенциите на съседните държави-победителки към България са изключително жестоки. Президентът на САЩ – Уилсън, който още в началото на 1918 г. оповестява 14 принципи за демократично уреждане на световния ред след войната, пристига през лятото на 1919 г. в Париж и се противопоставя на претенциите на Сърбия, Гърция и Румъния, държавата ни да бъде ликвидирана и нейната територия да се поделит между тях. Успява да защити следвоенното съществуване на България, но за останалото не се съобразяват с него. Разочарован от това Уилсън напуска Париж и повече не участва в т. н. „преговори“. В тях реално българската делегация също не участва, защото с месеци е затворена в един хотел и никой не взима предвид нейните възражения. На България е наложен изключително несправедлив мирен „договор“. Онези, които са довели страната до втора национална катастрофа бягат и нямат смелостта да се явят дори за формалното подписване на Ньойския „договор“. В началото на октомври 1919 г. е избрано коалиционно правителство начело с лидера на БЗНС – Ал. Стамболийски. Той е този, на който се налага да подпише „договора“ в Ньой, защото, ако България не стори това, тя за десетилетия ще бъде окупирана от вражески войски. Подписва го и след това от яд строшава писалката. Каква ирония на съдбата – той и неговите съратници от БЗНС са единствените, които през 1915 г. отиват лично при цар Фердинанд и го предупреждават да не въвлеча България във войната, защото в противен случай ще последва нова национална катастрофа. За това тяхно дръзко поведение по измислени обвинения светкавично са осъдени и вкарани в затвора. От април 1920 г. до 09.06.1923 г. след няколко парламентарни избори страната се управлява от еднопартийни правителства с министър-председател Ал. Стамболийски. Вътрешната политика на тези правителства е за по-голяма социална справедливост, но при запазване на частната собственост, а външната е за преодоляване на международната изолация на страната. За осъществяване на тези политики се приемат много уникални за дотогавашната българска история нормативни актове. С тях се цели да бъде облекчено материалното положение на бедната и средната част от българския народ, да се ликвидират тежките последици от втората национална катастрофа. Тези политики не са в резултат на привнесени от други държави идеологии, а на самобитната, чисто българска идеология на БЗНС. Това обаче е посрещнато с огромна неприязън от управляващите през предходните десетилетия, които като впрягат цялата своя организационна и финансова мощ, използват най-умело всички възможни средства за пропаганда и дезинформация...

На познаващите българската история е ясно как приключва всичко това – преврат на 9 юни 1923 г. с жестокото убийство на министър-председателя Ал. Стамболийски, както и на още много негови съратници. На този злокобен ден в много части на страната започва съпротива срещу превратаджиите, на чиято страна са военните. В Орханийска (Ботевградска) околия също има такава съпротива, в която участват и много

осиковчани предвождани от Георги Стайков Бояджиев. Една част от тях, включително и Георги се отправят към Арабаконашкия проход с цел евентуално с групи от други райони да настъпят към столицата. Тези действия не са подкрепени от БКП, като нейното ръководство пуска окръжно до своите членове, че трябва да поддържат неутралитет в „борбата между градската и селската буржоазия“. Срещу въстаниците от Орханийско превратаджийската власт използва тежко въоръжени войскове части, включително и самолет, с които ги разбива. Георги и няколко от неговите съселяни остават в нелегалност в околностите на селото около месец. По това време за кмет на Осиковица е назначен Цоло Станьов, който макар да е член на Демократичния съговор, понеже е роднина на Георги е имал добри отношения с него. Чрез други роднини кметът успява да убеди нелегалните осиковски земеделци да се приберат по домовете си и да продължат мирното си ежедневие без никакви политически последици. Въпреки всичко, Георги Ст. Бояджиев не изоставя своите идеи и продължава да бъде верен на БЗНС. Чувал съм от майка и лелите ми да споделят спомени, как като се връща с воловете от усилен земеделска работа по полето и до дворната врата пощальонът му подава поредния брой на в. „Земеделско знаме“, дядо Георги започва да го чете – прав, с поводите на воловете в ръце. И така, докато не прочете последния ред и чак тогава се прибира. На това съпругата му, баба Владка реагира *„Пфу, да ти опустеят и партиите, и вестниците! Смили се поне над добичетата!“*

През целия период от завръщането си от войните, та чак до средата на 40-те години Георги наред със земеделската работа упражнява и двата занаята – шивачество (предимно на панталони) и текстилно бояджийство. За упражняване на първия от тези занаяти, още от края на 19 в. има шевна машина, но на 01.10.1929 г. купува с договор от Д-во „Сингер“- София, чрез Р. Шлезенгер от Русе, нова, по-съвършена шевна машина – „Сингер“, на стойност 8900 лв., с предплатени 1200 лв. и месечна вноса от 250 лв. След 1944 г., доколкото ми е известно, въпреки че не се отказва от БЗНС, запазва политически неутралитет. Разполагам с чернова от 5 страници, което е част от негово изложение (молба) писано около 1954-55 г. „До др. Председател на Министерския съвет Вълко Червенков“. Поради избледнелия и нечетлив почерк не се нагърбвам да го цитирам. От отделни изречения може да се направи извод, че е възмутен от непосилните данъци и нареди наложени от държавата на земеделските стопани, включително и на възрастни хора като него. Макар да е бил един от първите осиковчани, учредители на кооперации, вероятно е разбирал кооперативното движение, преди всичко като организиране на селяните за нисколихвено кредитиране, подпомагане на производството и реализацията на произведената земеделска продукция, но при запазване на частната собственост върху земята, домашните животни и средствата за производство.

Не по този начин властта след 1944 г. разбира „кооперирането“, а се изисква земеделските стопани, които стават членове на ТКЗС (трудова-кооперативните земеделски стопанства) да се лишат от земята си, от добитъка и средствата за производство. Прозрял, какво предстои, в началото на 50-те години дядо Георги подготвя подробен списък на всички земи с цел приживе да ги разпредели в сравнителни равни дялове на децата си. Изпраща го за подпис от всеки, но среща отпор от най-големия си син Стайко, който го критикува, че не трябва да прави това, а като дългогодишен сдружен земеделец да даде пример и да е един от първите, които да влезнат с цялата си земя в осиковското ТКЗС. В края на краищата това става през

1956 г. Правнукът му Пламен Кръстев си спомня: *„Като малък, с майка и сестра ми често гостувахме в Осиковица на баба Дица, на дядо Георги и баба Владка. Дядо Георги много пъти ме хване за ръка и ме разхожда в околностите на селото. Обясняваше названията на местностите и показваше „Тук беше наша нива, там беше наша градина, на онова място беше наша ливада“. Носеше винаги в ръка малка балтийка и видеше ли някъде трънак, с балтийката го премахваше с обяснения, че е вреден и не трябва да се оставя да расте.“* Дори само от този кратък спомен за поведението на дядо Георги, след влизането му в ТКЗС, може да се направят много изводи.

Някъде от началото на 50-те години на миналия век, дядо Георги получи ингвинална херния, която според мнение на майка и лелите му е създавала здравословни проблеми, но той не се оплакваше. Имаше и прогресираща глухота. Но най-сериозният негов здравословен проблем се появи през последните 2–3 години от живота му. Беше сравнително здрав физически, но за съжаление вече не разпознаваше близките си. Тогава хората обясняваха неговото състояние със „старческа склероза“. Ако са сегашните познания на медицината вероятно това щеше да бъде обяснено с болестта „Алцхаймер“. Почина на 28.09.1964 г. в дома на дъщеря си Елена, в Ботевград.